

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน

ของ นายจรูญ อินทจาร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔
วรรคสอง หรือไม่

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๔ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา
ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้
ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น
เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๗๔ ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือแถลงถึง
ลักษณะของฟ้อง อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย เสร็จแล้วให้โจทก์
นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์แล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีจำเลย โดยแถลงข้อเท็จจริง
หรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิง ทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เสร็จแล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานจำเลยเสร็จแล้ว โจทก์และจำเลยมีอำนาจแถลงปิดคดีของตนด้วยปาก หรือหนังสือ
หรือทั้งสองอย่าง

ในระหว่างพิจารณา ถ้าศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหรือทำการอะไรอีก จะสั่งงดพยาน
หรือการนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๒๒๗ ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๗๔ ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

ความเห็น

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา มิให้ต้องรับโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่บุคคลนั้นกระทำความผิด โดยการห้ามนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีโทษทางอาญาไปลงโทษหรือเพิ่มโทษย้อนหลังแก่การกระทำที่มีอยู่ก่อนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับ และตราบทที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่เป็นผู้ที่กระทำความผิด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับปวงชนชาวไทย นอกเหนือจากมีสิทธิในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอาญาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่ผู้สร้างสรรค์พึงได้รับจากผลงานอันเกิดจากการเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น โดยมีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ และเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานด้านอื่น ๆ โดยได้บัญญัติบทกำหนดโทษกรณีนิติบุคคลกระทำความผิดไว้ในมาตรา ๗๔ ว่า “ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย” บทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ให้ดำเนินคดีเพื่อลงโทษกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลที่นิติบุคคลนั้นกระทำความผิดด้วย โดยให้ถือว่าผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลเป็นตัวการด้วยกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ นั้น เป็นการประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการทำลายขวัญและกำลังใจของผู้สร้างสรรค์งานที่คิดค้นหรือสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ดังนั้น บทสันนิษฐานความรับผิดของจำเลยในคดีอาญาย่อมมีส่วนสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ไม่ให้เกิดการเอาใจเอาเปรียบหรือแย่งชิงเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาชญากรรมประเภทนี้มีลักษณะพิเศษกว่าอาชญากรรมทั่วไป กล่าวคือ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นอาชญากรรมที่หาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยค่อนข้างยาก เนื่องจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยจะอยู่ในความรู้เห็นของจำเลยเป็นส่วนใหญ่ จึงจำเป็นต้องมีข้อสันนิษฐานความรับผิดของจำเลยเป็นเครื่องมือผ่อนภาระของฝ่ายโจทก์ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ นั้น เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลสามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย ย่อมแสดงให้เห็นว่าข้อสันนิษฐานความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคลดังกล่าวไม่ใช่บทสันนิษฐานเด็ดขาด แต่เป็นเพียงข้อสันนิษฐานเบื้องต้นที่สามารถพิสูจน์หักล้างได้ โดยกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นจะต้องนำสืบหรือมีภาระในการพิสูจน์ว่ามีได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ซึ่งเหมือนกับคดีอาญาโดยทั่วไปที่จำเลยหรือผู้ต้องหาจะต้องนำสืบพิสูจน์ว่าตนเองมิได้กระทำความผิดมิได้เป็นบทสันนิษฐานความผิดของผู้แทนนิติบุคคลโดยเด็ดขาดตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขที่จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นว่านิติบุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิดเสียก่อน หลังจากนั้นฝ่ายจำเลยจึงมีภาระการพิสูจน์ ซึ่งเป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย และในระหว่างการพิจารณาคดีผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตามกฎหมาย

เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลที่สมมุติขึ้นเพื่อให้มีสถานะทางกฎหมาย นิติบุคคลไม่สามารถที่จะทำการใด ๆ ได้ด้วยตนเอง ต้องให้บุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ดำเนินการต่าง ๆ แทนนิติบุคคลนั้น และด้วยเหตุที่นิติบุคคลไม่อาจที่จะกระทำความผิดอาญาได้ด้วยตนเอง แต่กระทำความผิดโดยเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้บริหารของนิติบุคคลนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติจึงบัญญัติข้อสันนิษฐานให้ผู้บริหารของนิติบุคคลมีความผิดและต้องรับโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคลนั้นในการกระทำความผิดอาญา ซึ่งมีใช้การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันจะขัดหรือแย้งต่อหลักความเสมอภาคตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานในคดียังคงได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายจรรุญ อินทจาร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ